
September 2009

Muligheder for bredere offentlig-privat internationaliserings-samarbejde i Region Midtjylland

Udarbejdet for:

Region Midtjylland

Afdelingen for Internationale relationer

www.damvad.dk

Indhold

1	INDLEDNING	2
2	POTENTIALE OG UDFORDRING VED GLOBALISERING	3
2.1	Den aktuelle platform	3
2.2	Globalisering som vilkår	4
2.2.1	Globaliseringen som et vilkår	4
2.2.2	Specialiserede virksomheder og outsourcing	4
2.2.3	Behov for specialiseret arbejdskraft	8
2.2.4	Hjemtagning af viden	10
2.2.5	Synlighed og branding	11
3	VÆKSTFORUMS INDSATS FOR VIRKSOMHEDERNES INTERNATIONALISERING	13
3.1	Internationale samarbejdsregioner	13
3.2	Midtjyllands EU-kontor	14
3.3	Danmarks Eksportråd	15
3.4	Europe Enterprise Network	16
3.5	Interreg projekter	17
3.6	Pulje for støtte til tiltrækning af større sportsbegivenheder	19
3.7	Modtagelse og fastholdelse af udenlandsk arbejdskraft	19
3.8	Fastholdelse af udenlandske studerende	19
3.9	Vestdansk Investeringsfremme	20
3.10	Oversigt over igangsatte initiativer	21
4	VIRKSOMHEDERNES GLOBALISERINGS- OG INTERNATIONALISERINGSPARATHED	24
4.1	Virksomhedernes internationale adfærd	24
4.2	Omstilling til videnintensiv produktion og adgang til viden	25
4.3	Virksomhedernes adgang og kanaler til internationalisering	26
5	ANBEFALINGER	27
5.1	Behovet for offentlige initiativer	27
5.2	Overlappende eller mangel på offentlige initiativer	27
5.3	Konkrete forslag til indsatser og aktiviteter	28
5.4	Behov for yderligere viden	30

1 Indledning

Denne rapport er udarbejdet på baggrund af et ønske fra Region Midtjylland om at arbejde mere systematisk med den internationale dimension inden for en række forskellige regionale politikområder. Rapporten skal vise, hvilke aktiviteter der eksisterer, og hvordan nye satsninger kan bygge videre på allerede eksisterende initiativer, hvoraf en del blev opstartet før etablering af Vækstforum.

I kapitel 2 indledes rapporten med en gennemgang af en række argumenter for øget internationalisering hos regionens virksomheder. Kapitel 3 gennemgår vækstforums indsatser for virksomhedernes internationalisering og opstiller en oversigt over alle igangsatte initiativer. I rapportens fjerde kapitel gengives de væsentligste resultater fra en nylig undersøgelse om virksomhedernes internationaliserings- og globaliseringsparathed, mens det femte kapitel opstiller en række anbefalinger til fremadrettet handling.

Konkret opstilles følgende anbefalinger i rapporten:

	Anbefaling
1	<i>Øget samarbejde med videninstitutioner og facilitering af videnintensive netværk</i>
2	<i>Fortsat stærk fokus på hjemtagning af viden</i>
3	<i>Måltrettet Informationsarbejde</i>
4	<i>Øget fokus på udenlandsk arbejdskraft som en ressource</i>
5	<i>Øget rådgivning og vejledning om internationalisering</i>
6	<i>Bedre udnyttelse af eksisterende ordninger og programmer med fokus på forskning, udvikling og innovation samt vidensamarbejde</i>
7	<i>Behov for bedre koordinering mellem igangsatte initiativer</i>
8	<i>Stærkere samspil med de kommunale initiativer inden for internationalisering</i>
9	<i>Fokus på øget adgang til udenlandske markeder og udenlandske investeringer</i>

At arbejde både strategisk og operationelt med virksomhedsrettet internationalisering i Region Midtjylland er et væsentlig element i at sikre koblingen mellem indsatsområderne i Regeringens Globaliseringsstrategi og de regionale satsninger.

I Region Midtjylland skal den virksomhedsrettede internationalisering ses som en tværgående indsats, der indirekte er en del af alle de programmer og indsatser, som vækstforum igangsætter. Dertil kommer, at der igangsættes en række selvstændige internationale initiativer som etableringen af et regionalt EU-kontor, samarbejdsbyer mv.

2 Potentiale og udfordring ved globalisering

Dette kapitel beskæftiger sig med, hvorfor Vækstforum Midtjylland med fordel kan bidrage til at styrke internationaliseringen hos regionens virksomheder.

Indledningsvist beskrives regionens udgangspunkt for at arbejde med internationalisering. Derefter opstilles en række specifikke argumenter for vigtigheden af at arbejde på at gøre regionens virksomheder mere internationale på en række områder.

De følgende argumenter stammer fra en bred vifte af kilder fra eksisterende strategier, analyser og handlingsplaner til samtaler med aktører i Region Midtjylland og nedslag i aktuelle statistikker om internationale forhold.

2.1 Den aktuelle platform

Region Midtjylland og det midtjyske vækstforum har et godt udgangspunkt for at beskæftige sig med internationalisering. De seneste år er der arbejdet intenst med både globalisering og internationalisering både på strategisk og operationelt niveau. Således indeholder eksisterende strategier, handlingsplaner mv. en række visioner, mål og forslag til indsatsområder, som det videre arbejde kan tage udgangspunkt i. Hertil kommer andre strategier, analyser planer mv., der har fokus på globalisering og internationalisering, hvoraf kan nævnes:

- Regionens internationale strategi
- Partnerskabsaftalen mellem regionen og regeringen
- Handlingsplanerne, der knytter sig til den regionale erhvervsudviklingsplan
- Den regionale udviklingsplan

I takt med den stigende globalisering er især de store kommuner i regionen blevet mere interesserede i de erhvervsmæssige muligheder, der ligger i et større internationalt engagement. Kommunerne er således involveret i en række internationale aktiviteter, og der er et behov for øget samarbejde om de mange igangsatte tiltag, så der ikke igangsættes overlappende aktiviteter, men sikres systematisk videndeling og vidensspredning på tværs.

Samtidig vil der være øget sandsynlighed for, at regionen kan høste nogle af de gevinster, der er ved et internationalt engagement i form af øget netværk, øget viden, større international forståelse og mulighed for tiltrækning af ressourcer til de hjemlige virksomheder.

Samlet set giver det velbeskrevne analytiske grundlag og det større samspil mellem aktørerne en god platform for det videre arbejde med internationalisering i Region Midtjylland.

2.2 Globalisering som vilkår

I tabel 2.1 er listet i alt fem argumenter for, hvorfor Region Midtjylland skal bidrage til at styrke virksomhedernes internationalisering. Som det fremgår, er der ét overordnet globaliseringsargument og fire sidestillede argumenter derunder. I det følgende gennemgås argumenterne mere detaljeret ét for ét.

Tabel 2.1 Argumenter for øget internationalisering hos regionens virksomheder

ARGUMENT			
Globaliseringen som et vilkår			
Specialiserede virksomheder og outsourcing	Behov for specialiseret arbejdskraft	Hjemtagning af viden	Synlighed og branding

2.2.1 Globaliseringen som et vilkår

Som et overordnet argument er det vigtigt at have fokus på de kræfter, som globaliseringen påvirker erhvervslivets og arbejdsmarkedets betingelser med. På den måde bliver det muligt at udnytte de potentialer og muligheder, der opstår som følge af den øgede samhandel, større transnationale mobilitet og større internationale arbejdsdeling.

Desuden er der behov for at fokusere på de udfordringer, som følger globaliseringen, og iværksætte politiske handlinger, der kan dæmme op for – og gerne imødegå – noget af det pres, der uundgåeligt kommer på det danske erhvervsliv. Fokus på globaliseringen gælder for hele det danske erhvervsliv og skal som udgangspunkt ikke behandles som en særlig midtjysk udfordring.

I forhold til Region Midtjylland er det dog væsentligt at være opmærksom på, hvordan globaliseringen særligt påvirker regionen i forhold til øvrige områder i Danmark. Ved at se nærmere på de særlige udfordringer i Midtjylland bliver det muligt at igangsætte relevante handlinger, der kan medvirke til, at regionen får gavn af de positive sider ved globaliseringen. Samtidig bliver Midtjylland i stand til bedre at kunne imødegå de udfordringer, der opstår. Konkret er det væsentligt at sikre et grundigt kendskab til erhvervsstrukturen, uddannelsesforhold og arbejdskraftens sammensætning i regionen for at være videnskæssigt klædt på til at finde de rette initiativer.

2.2.2 Specialiserede virksomheder og outsourcing

Globaliseringen viser sig meget konkret ved, at produktionen af varer og tjenesteydelser bliver mere og mere specialiseret, og at produktion flytter fra lande med høje produktionsomkostninger til lande med lavere omkostninger. Denne mekanisme er velkendt og har til en vis grad eksisteret i mange år.

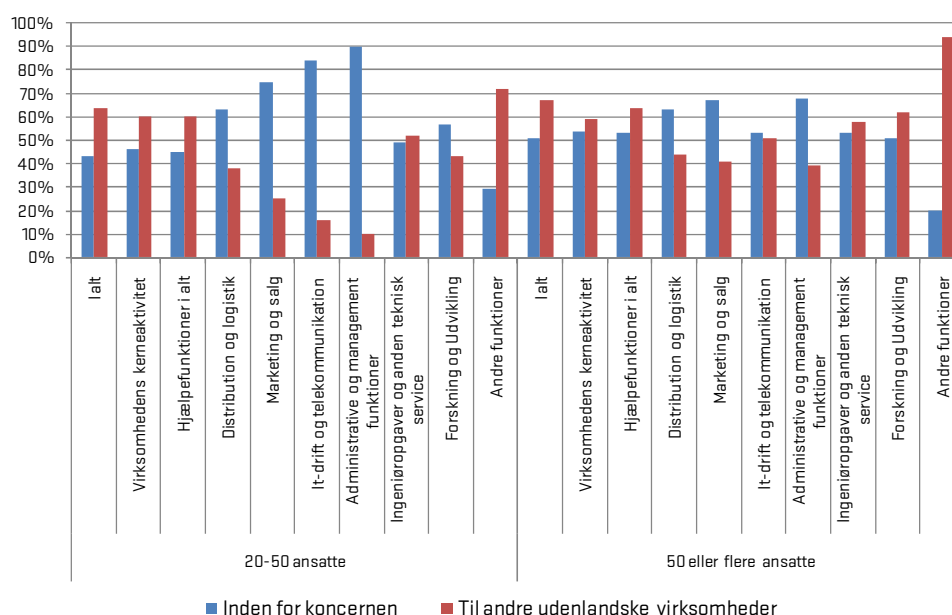
Det nye er, at udviklingen i dag går meget hurtigere og er gældende for en langt større del af erhvervslivet end tidligere. Desuden er det ikke længere udelukkende produktionsleddet og de ufaglærte jobs, der "flytter ud". Det gælder også i højere og højere grad mere avancerede jobfunktioner og de videntunge afdelinger i virksomhederne som eksempelvis markedsføring og IT- og udviklingsafdelingerne. På den måde opstår nye forskydninger i den internationale arbejdsdeling.

I perioden 2001-2006 har der været en betydelig outsourcing fra danske virksomheder. Som det fremgår af figur 2.1, så gælder det både, når man ser på mindre og mellemstore virksomheder, og når man ser på større virksomheder med mere end 50 ansatte. Konkret viser figuren, hvordan de virksomheder, der har outsourcet jobs i perioden 2001-2006, fordeler sig mellem outsourcing inden for koncernen og outsourcing til andre udenlandske virksomheder.

Når det gælder outsourcing inden for koncernen, er det, uanset om der er tale om mindre eller større virksomheder, primært funktioner som marketing og salg, it-drift og telekommunikation og administrative funktioner, der bliver outsourcet. I forhold til outsourcing til andre udenlandske virksomheder er der betydelig forskel på de mindre og mellemstore og de større virksomheder. I de mindre og mellemstore virksomheder foretages outsourcing primært inden for virksomhedens kerneaktiviteter og hjælpefunktioner, mens de større virksomheder i høj grad også outsourcer ingeniøropgaver, forskning- og udviklingsaktiviteter samt andre funktioner.

Opgørelsen i figur 2.1 gælder for hele Danmark, men der er grund til antage, at billedet i det store hele er det samme, hvis man zoomer ind på outsourcing i de midtjyske virksomheder. Konkret er virksomhederne Dantherm og Silkeborg Stainless Steel eksempler på midtjyske virksomheder, der har benyttet sig af outsourcing som en metode til at blive mere konkurrencedygtige.

Figur 2.1 Outsourcing i perioden 2001-2006 fra danske virksomheder

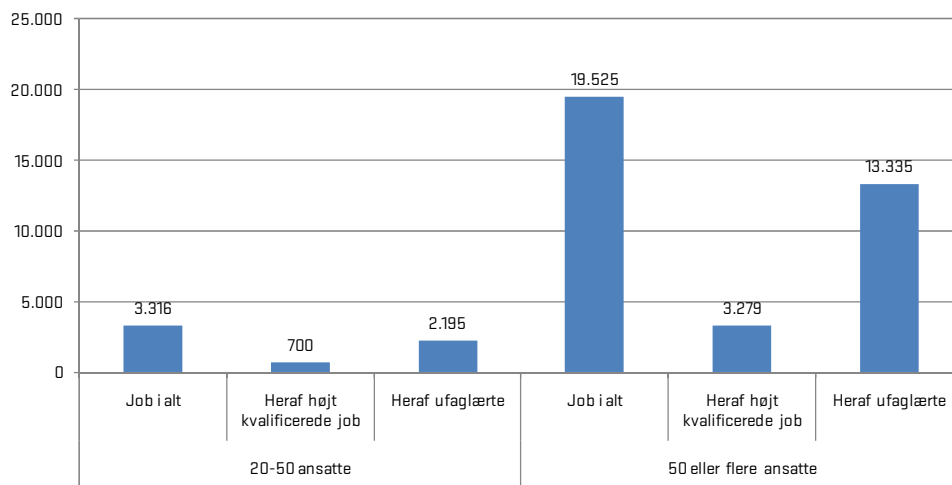

Kilde: Danmarks Statistik og DAMVAD 2009.

Bemærk: Populationen 50 ansatte eller derover omfatter de private byerhverv, mens populationen 20-50 ansatte kun omfatter industri og forretningsservice.

Figur 2.2 viser, hvordan outsourcing fordeler sig mellem højtqualificerede og ufaglærte jobs i henholdsvis mindre og mellemstore virksomheder og i de større virksomheder. Som det fremgår, er det hovedsageligt de ufaglærte jobs, der outsources, uanset hvilken størrelse virksomheden har. Men det er også værd at bemærke, at der i perioden 2001-2006 er outsourcet ca. 4000 højtqualificerede jobs. Ud fra de generelle tendenser på det globale marked er der endda grund til at antage, at der fra 2006 og frem til i dag er outsourcet endnu flere højtqualificerede jobs, og at andelen af højtqualificerede jobs måske endda er stigende i forhold til perioden 2001-2006.

Figur 2.2 Outsourcing af danske jobs til udlandet i perioden 2001-2006

Kilde: Danmarks Statistik og DAMVAD 2009

Bemærk: Populationen 50 ansatte eller derover omfatter de private byerhverv, mens populationen 20-50 ansatte kun omfatter industri og forretningsservice.

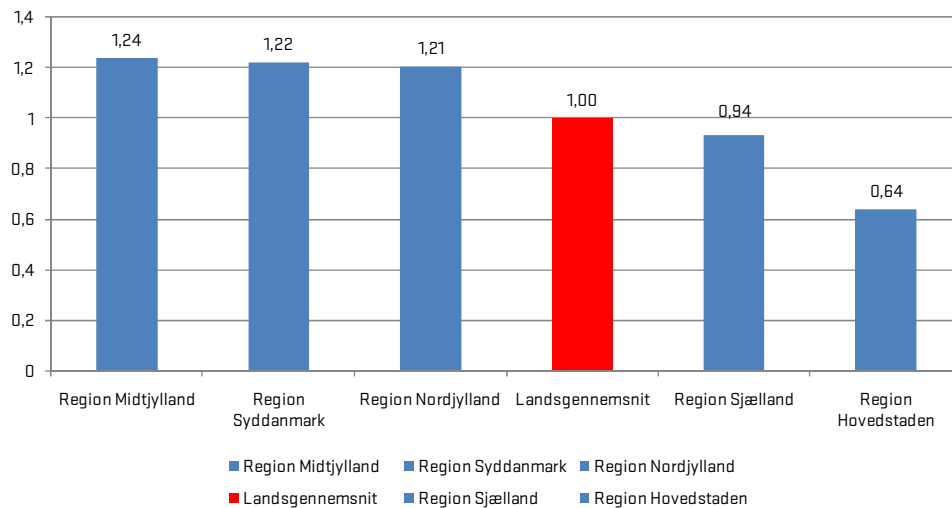
Særligt for Region Midtjylland

Region Midtjylland har inden for flere brancher mange specialiserede virksomheder, hvor det er afgørende, at virksomhederne har mulighed for at afsætte deres produkter og ydelser på det globale marked. Det hjemlige marked er simpelthen ikke stort nok til at aftage den mængde af specialiserede produkter eller ydelser, der skal til for at opretholde en profittabel forretning.

Som det fremgår af figur 2.3, så er Region Midtjylland eksempelvis specialiseret inden for fremstillingsbranchen. Af figuren ses, at Region Midtjylland har en specialiseringsgrad på 1,24 i forhold til landsgennemsnittet og er dermed den mest specialiserede danske region, når man ser på fremstillingssektoren. Region Syddanmark og Nordjylland følger tæt efter, mens Region Sjælland og Hovedstaden har en specialiseringsgrad på under 1.

Som tidligere nævnt er det væsentligt at have kendskab til, hvilke områder regionen er specialiseret inden for for at kunne iværksætte de rette initiativer, der skal sikre, at erhvervslivet får øget gavn af internationaliseringen.

Figur 2.3 Regionernes specialiseret inden for fremstilling

Kilde: Danmarks Statistik og DAMVAD 2009

Særligt i forhold til iværksættere inden for nye væksterhverv er der et stort behov for at tænke internationalt fra dag ét, for at iværksætternes internationale vækstpotentialer kan blive realiseret. Ved at fokusere på globaliseringen og internationale erhvervsperspektiver i det regionale strategiarbejde, i rådgivningssystemet og i konkrete igangsatte aktiviteter, kan regionen medvirke til at gøre det internationale gennembrud for en række specialiserede virksomheder lettere og måske også i nogle tilfælde fremskynde processen. Argumentet forstærkes af, at mange af regionens specialiserede virksomheder er forholdsvis små og derfor ikke selv har den kapacitet og det overskud, der skal til for på egen hånd at skabe grundlaget for at bryde igennem på det globale marked. Regionen vil i den forbindelse have en vigtig rolle med rådgivning og vejledning omkring internationaliseringsprocessen.

Udfordringer og potentialer

I forhold til outsourcing er det en central udfordring at:

- Fokusere på, hvordan der sikres nye arbejdspladser i regionen som erstatning for dem, der flytter til udlandet.
- Sikre omskoling og efteruddannelse af de medarbejdere, der bliver fritstillet i forbindelse med udflytning af arbejdspladser.
- Gøre sig klart, hvilke typer af jobs og arbejdskraft man vil gøre en indsats for at bevare.
- Tænke i langsigtede strategier for, hvordan erhvervslivet i regionen kan gøres mere robust over for presset for udflytning.
- Fokusere på, hvordan der skabes tætte og varige relationer til de udenlandske markeder i forhold til eksport af varer og tjenesteydelser.

- Sikre, at det strategiske arbejde fokuserer på de muligheder, der ligger i outsourcing i form af hensigtsmæssig arbejdsdeling, lavere produktionsomkostninger og større rekrutteringsbase.

2.2.3 Behov for specialiseret arbejdskraft

Med de mange specialiserede virksomheder i Region Midtjylland følger et behov for at kunne rekruttere de bedste medarbejdere fra det globale jobmarked. Det er langt fra givet, at virksomhederne kan få deres kompetencebehov dækket fra det hjemlige arbejdsmarked, og de kan derfor stå i den situation, at de medarbejdere, de har brug for, skal rekrutteres uden for landets grænser. I den forbindelse står virksomhederne over for en række udfordringer i form af kulturforståelse, rekrutteringsmekanismer og praktiske forhold som adgang til udenlandske jobdatabaser og kontakt til uddannelsesinstitutionerne i andre lande.

Region Midtjylland har en vigtig rolle i forhold til at være behjælpelig med rekruttering af de rette medarbejdere til erhvervslivet i regionen. Den opgave kan gribes an på mange måder; eksempelvis ved at sikre gode relationer og tæt kontakt til offentlige myndigheder i andre lande og ved at hjælpe regionens virksomheder med at skabe kontakt til udenlandske videninstitutioner og andre miljøer, hvorfra der kan rekrutteres specialiserede medarbejdere.

Det generelle behov for international arbejdskraft kan også underbygges af det nationale initiativ Work in Denmark (www.workindenmark.dk), som netop er etableret med det formål at agere formidler mellem danske virksomheder og internationalt arbejdssøgende personer.

Udfordringer og potentialer

I forbindelse med rekruttering af udenlandsk arbejdskraft er der en række potentialer for Region Midtjylland:

- Udnytte de muligheder for international videnuudveksling, som kan være en væsentlig konkurrencefordel.
- Sikre ansættelse af højtspécialiserede medarbejdere fra andre lande for derved at skabe en mulighed for at opbygge tætte og formaliserede relationer til arbejdsmarkedet, uddannelsesinstitutioner og virksomheder i medarbejderens hjemland.
- Nye arbejdsrelationer kan fungere som kanal for ny viden og inspiration og kan eksempelvis resultere i muligheder for udveksling af viden og arbejdskraft på tværs af landegrænser.

I forbindelse med rekruttering af udenlandsk arbejdskraft er det samtidig centrale udfordringer, at:

- Den høje danske beskatning kan være en hæmsko for at tiltrække de bedste hoveder.
- Der mangler internationale skoler i Danmark. Som det fremgår i boksene herunder, er der dog ved at ske noget på dette område. Senest åbnede en ny international skole i Ikast-Brande Kommune, ligesom der allerede eksisterer en international skole i Århus.

- Danskerne i almindelighed skal blive bedre til at byde udlændinge velkomne i det danske samfund og få dem til at føle sig som en integreret del af arbejdsmarkedet (se eksempelvis "Kommet for at blive" Danmarks Vækstråd 2008).

Virksomheder i det midtjyske område efterspørger i stigende grad en international skole.

For at kunne tiltrække kvalificeret arbejdskraft er det af stor betydning, at potentielle udenlandske arbejdstageres børn kan tilbydes en international skoleuddannelse, der enten vil være en naturlig fortsættelse af en allerede påbegyndt skolegang i et andet land eller danne baggrund for en fortsat skolegang i et hvilket som helst land i verden.

Derfor har en initiativgruppe bestående af repræsentanter fra det midtjyske erhvervsliv, forældre og en tidligere borgmester besluttet at etablere en international skole i Ikast-Brande Kommune.

Skolen bliver en selvejende friskole, der får til huse i egne lokaler på Vestre Skole i Ikast. Ved at placere friskolen på en allerede eksisterende skole, får friskolen adgang til blandt andet faglokaler og idrætsfaciliteter, ligesom både lærere og elever kan nyde godt af det faglige og sociale fællesskab med skolens øvrige elever og ansatte.

International School Ikast-Brande åbner for elever i august 2009. Målet er at skolen har min. 20-25 elever det første år og ca. 50 elever efter 3 år.

The International School of Aarhus er en skole, der tilbyder elever i alderen 6 - 16 undervisning ud fra IBO's principper. IBO (International Baccalaureate Organisation) arbejder med læseplaner, der gør det muligt for elever at flytte mellem internationale skoler over hele verden uden problemer. Eleverne får direkte adgang til videre uddannelse internationalt.

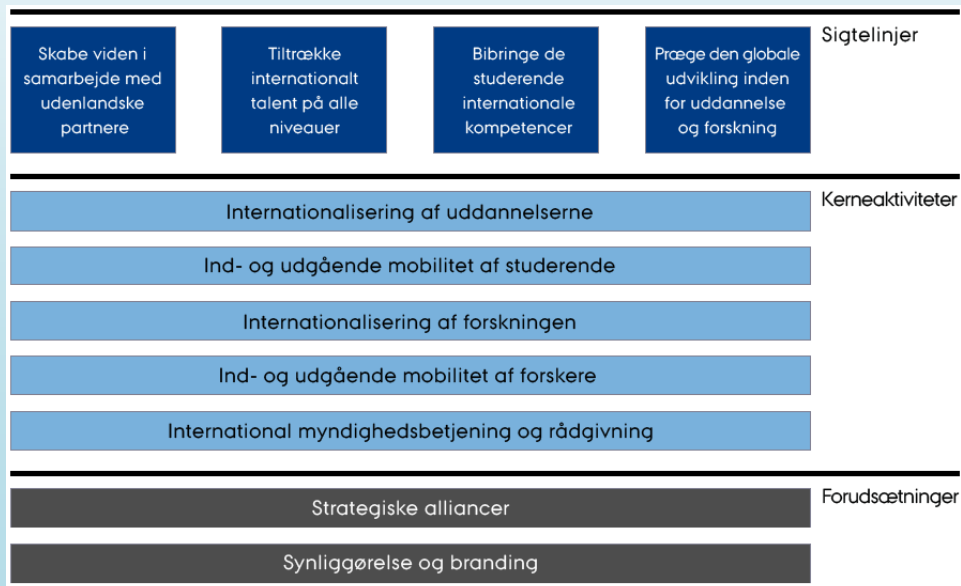
Skolen er åben for alle børn, men henvender sig især til:

1. udenlandske børn af forældre, som har midlertidigt ophold i Danmark
2. danske børn af forældre, der kommer hjem fra udlandet eller er på vej til udlandet
3. børn af danske forældre, der ønsker at give børnene en international, engelsksproget uddannelse.

INTERNATIONALISERINGSSTRATEGI 2009-2013 AARHUS UNIVERSITET

Det er universitetets mål at anlægge en proaktiv tilgang til internationaliseringen. Ambitionen er at gribe de muligheder for at udvikle viden og talent, som globaliseringen giver, og være med til at præge den internationale udvikling på vidensområdet.

Aarhus Universitets internationale engagement vil i perioden 2009-2013 være centreret omkring fire sigtelinjer. Disse understøttes af en række kerneaktiviteter, der kendetegner universitetets internationale arbejde. Aarhus Universitet vil ligeledes have fokus på to indsatsområder, der er forudsætninger for at realisere universitetets øvrige mål på det internationale område.

2.2.4 Hjemtagning af viden

Danmark står kun for ca. 1. pct. af den globale videnproduktion¹. Det betyder, at vi er nødt til at tænke internationalt for at kunne styrke virksomhedernes videnbase og dermed deres internationale konkurrence. Viden kan sikres på mange måder og på mange niveauer. Eksempelvis har videninstitutionerne en væsentlig rolle i

¹ Se <http://www.globalisering.dk/multimedia/Global.pdf>

forhold til at formalisere udbredelsen af den internationale viden, de dagligt kommer i besiddelse af og er med til at producere. Det er en særlig aktuel problemstilling, idet hastigheden, hvormed man tilegner sig ny viden, er blevet en væsentlig konkurrenceparameter.

I Region Midtjylland er videninstitutionerne meget opmærksomme på denne udfordring og arbejder målrettet på øget dialog og samarbejde med erhvervslivet. Eksempelvis er Aarhus Universitet i gang med at udarbejde en international strategi, som bl.a. beskæftiger sig med universitets rolle som hjemtager af ny international viden. I det hele taget er der i regionen - som i hele Danmark - øget fokus på, hvordan samspillet mellem videninstitutionerne og erhvervslivet kan gøres bedre, og hvordan internationale forskningsresultater kan "oversættes", så virksomhederne kan få større gavn af den seneste viden.

Hjemtagning af viden sker også på andre niveauer, eksempelvis ved foredrag med internationale eksperter og ved, at virksomhederne via deres eget netværk kommer i dialog med udenlandske aktører. Endelig kan det offentlige (stat, region, kommune) motivere til internationalt vidensamarbejde ved at igangsætte internationale netværksaktiviteter, støtte tværnationale udviklingsprojekter, udvekslingsaftaler mv.

Et konkret eksempel på Region Midtjyllands øgede fokus på hjemtagning af viden fra udlandet er arbejdet i CDEU (det midtjyske EU-kontor). I løbet af 2008-2009 har kontoret arbejdet målrettet på at positionere Aarhus Universitet som et forskningsmiljø af høj international klasse. Målet er at medvirke til, at Aarhus Universitet fremadrettet kommer i betragtning til en større andel af midlerne under det 7. Rammeprogram for forskning og udvikling.

Udfordringer og potentialer

De centrale udfordringer i forhold til hjemtagning af viden er at:

- Sikre, at hjemtagningen sker systematisk og hurtigt.
- Sikre, at den viden, der hjemtages, er brugbar for erhvervslivet.
- Sikre, at den hjemtagne viden præsenteres på en overskuelig og tilgængelig måde.

Potentialet er, at:

- Hurtig og effektiv hjemtagning af relevant viden er en styrkelse af virksomhedernes internationale konkurrenceevne med deraf følgende mulighed for øget indtjening og vækst.

2.2.5 Synlighed og branding

Synlighed er et selvstændigt argument for, at virksomheder skal engagere sig internationalt. Ved at være aktive på den internationale scene har virksomhederne en mulighed for at skabe opmærksomhed om deres produkter og ydelser og derigennem brande sig selv over for omverdenen.

Positiv branding kan betyde, at det bliver nemmere at tiltrække kvalificeret arbejdskraft og nye interessante virksomheder til regionen, ligesom det kan medvirke til et bedre samarbejde og netværk i forhold til offentlige aktører. Yderligere kan det øge muligheden for at tiltrække udenlandsk finansiering og

risikovillig kapital til midtjyske udviklingsprojekter og derigennem øge muligheden for at iværksætte nye perspektivrige satsninger, der kan medvirke til vækst i regionen.

Region Midtjylland og det midtjyske vækstforum har i den forbindelse en rolle i forhold til at screene den internationale scene for relevante begivenheder, konferencer, messer, udstillinger mv., som kan være relevante for midtjyske virksomheder at deltage i. Som konkret eksempel har regionen lejet en stand på verdensudstillingen i Shanghai, hvor midtjyske virksomheder får en unik mulighed for at være synlige over for et bredt internationalt publikum. Det er vigtigt, at "screenings-arbejdet" systematiseres, så det ikke kun bliver en ad hoc gennemgang af diverse udenlandske hjemmesider, men bliver en struktureret og gennemtænkt strategi for, hvilke aktiviteter der er relevante for hvilke virksomheder.

Udfordringer og potentialer

Udfordringen med den internationale synlighed og branding er, at:

- Det for mange virksomheders vedkommende er del af den langsigtede strategi, som de godt ved kunne være en god idé, men som ikke rigtig bliver til noget i den travle hverdag.

Potentialet er, at:

- International synlighed og branding kan medvirke til at skabe positiv omtale, opmærksomhed, øgede markeder, nye samarbejdspartnere mv., hvis virksomhederne i fremtiden tænker mere langsigtet i forhold til synlighed på den internationale scene.

3 Vækstforums indsats for virksomhedernes internationalisering

Der er igangsat en række initiativer og indsatser i Region Midtjylland, der støtter op om at styrke virksomhedernes internationale aktiviteter. Der er tale om både nye aktiviteter og videreførte aktiviteter fra de tidligere amter.

I det følgende opstilles kort Vækstforums operationelle indsats for virksomhedernes internationalisering. Initiativerne og indsatserne sammenholdes med de udfordringer og muligheder, som er præsenteret i kapitel 2. Det giver mulighed for at vurdere, hvorvidt der er elementer af den operationelle indsats, der mangler eller skal opprioriteres.

3.1 Internationale samarbejdsregioner

Region Midtjylland udvikler nye og viderefører samtidig en række af de nære relationer til samarbejdsregioner i Europa og Kina. Formålet med at videreføre og udvikle disse relationer er at øge de internationale investeringer i Region Midtjylland, at øge eksporten for Region Midtjyllands virksomheder samt hjemtage viden og know how fra de andre samarbejdsregioner. Desuden er der fokus på et øget erhvervssamarbejde, fælles EU-ansøgninger, udveksling af personel samt offentlig-privat samarbejde.

De regioner, der særligt samarbejdes med, er:

- Kina, Shanghai By-provins og repræsentationskontoret.
- Rusland, Leningrad Oblast og DBS-kontoret.
- Polen, Dolnoslaski – Nedre Schlesien.
- Ungarn, 2 Amter og DBO-kontoret.
- East of England.

Afhængig af samarbejdsregion og typen af samarbejdet er organiseringen og forankringen forskellig. Nedenfor er givet to eksempler på, hvordan et sådant samarbejde udføres, dels via et nyt opbygget samarbejde med Shanghai by-region og dels via videreførelse af samarbejder med to amter i Ungarn.

Samarbejde med Shanghai

Samarbejdet mellem Region Midtjylland og Shanghai er bygget op om et repræsentationskontor placeret i Kina. Der lægges op til et fokuseret samarbejde med Shanghai, som sigter mod at skabe nye forskningsresultater og forretningsmuligheder gennem samarbejde mellem kinesiske og danske forskere og virksomheder i Region Midtjylland via følgende aktiviteter:

- Danske virksomheders adgang til kinesisk forskning og PhD'er.
- Danske virksomheders/produkters adgang til vækstmarked.
- Kinesiske virksomheders placering af FoU-afdelinger i RM.
- Opbygning af faglige relationer mellem faglige eksperter i RM og Shanghai.
- Vidensamarbejde inden for tematikkerne mellem videnmiljøerne
- Konkrete P-O forsknings- og udviklingsprojekter inden for temaer.

Et andet eksempel er samarbejdet med Gyôr-Moson-Sopron og Bács Kiskun amter i Ungarn, som er videreførelse af relationer fra Århus Amt og Viborg Amt. Samarbejdet med de ungarnske amter har bl.a. ført til etableringen af et såkaldt DBO-kontor (Development of new Business Opportunities). DBO er et internationalt udviklingsagentur, hvis hovedformål er at udvikle nye forretnings- og samarbejdsmuligheder mellem mindre virksomheder, private organisationer, institutioner samt lokale og regionale myndigheder

Samarbejdet giver Region Midtjylland mulighed for at koble teknisk know how, inden for eksempelvis energi- og miljø teknologiområdet, med ungarsk markeds know how. Det gør det muligt for selv mindre virksomheder i Region Midtjylland at deltage i udviklingsprojekter i Ungarn. Hermed skabes bl.a. grundlaget for fremtidig eksport.

De internationale samarbejdsregioner giver mulighed for at imødekomme og udnytte flere af de muligheder og udfordringer, som globaliseringen medfører. Det kan være i form af at:

- Hjælpe iværksættervirksomheder samt andre små og mellemstore virksomheder til at blive globale spillere.
- Sikre adgangen til specialiseret og højtuddannet arbejdskraft.
- Øge hjemtagelsen af den viden, der produceres uden for Danmarks grænser.
- Sikre Region Midtjylland synlighed og markedsføring.

3.2 Midtjyllands EU-kontor

Central Denmark EU office (CDEU) er hele Midtjyllands EU-kontor i Bruxelles. Kontoret har fungeret siden 1. januar 2007 og yder international erhvervsservice og informations- og rådgivningsopgaver i relation til EU-systemets muligheder og etablerer kontakt til EU institutionerne. Denne service stilles til rådighed for både private virksomheder, forsknings- og uddannelsesinstitutioner, offentlige myndigheder og andre organisationer i regionen.

CDEU er organisatorisk forankret i alle 19 midtjyske kommuner og Region Midtjylland, som stiftede kontoret. Bestyrelsen består af repræsentanter fra

kommunerne, Region Midtjylland og Vækstforum. Desuden er der mulighed for, at medarbejdere fra de 19 kommuner og Region Midtjylland kan udstationeres på kontoret i Bruxelles.

Kontoret skal gøre regionens aktører bedre i stand til at udnytte de potentialer, som EU tilbyder i forhold til økonomisk støtte, erfaringsudveksling og internationale netværk. Kontoret er dermed med til at sikre det størst mulige udbytte af det europæiske samarbejde. Kontoret arbejder inden for en række faglige områder og for alle typer af aktører. Der er dog særligt fokus på energi og miljø, sundhed, fødevarer samt uddannelse, iværksættere og erhvervsfremme og kompetenceopbygning.

Konkret er CDEU kontorets hovedopgaver at:

- Identificere og skabe adgang til internationale samarbejdspartnere og netværk.
- Formidle strategisk information og skabe kontakt til EU-systemet.
- Medvirke til tiltrækning af EU-midler til Midtjylland.
- Fungere som internationaliseringsguide.
- Varetage midtjyske interesser over for EU-systemet og gøre Midtjylland synlig i EU.
- Arbejde for, at flere forskere fra Aarhus Universitet involveres i internationalt samarbejde

Effekten af kontorets arbejde kan måles på, hvor mange EU-midler der går direkte til Midtjylland som følge af projekter igangsat på baggrund af initiativ fra CDEU. Desuden måles effekten af CDEUs arbejde på tilfredsheden hos kunderne og ejerkredsen.

CDEU har bl.a. leveret målrettet information til VIA University College om europæiske projekter, der søgte partnere. På baggrund af CDEUs guide ”i gang med en international strategi” har Syddjurs Kommune udviklet en international strategi for at styrke, synliggøre og legitimere kommunens internationale arbejde. Et tredje eksempel på CDEUs arbejde er at gøre den såkaldte Marselistunnel til et europæisk projekt. CDEU har sikret en bevilling på 31 mio. kr. til projektet.

CDEU kontoret giver mulighed for at imødekomme flere af de muligheder og udfordringer, som globaliseringen medfører, ved at:

- Sikre synlighed og branding af Midtjylland.
- Sikre hjemtagning af viden gennem lokale aktørers deltagelse i EU-projekter.

3.3 Danmarks Eksportråd

Med udgangspunkt i globaliseringens udfordringer for små og mellemstore virksomheder er der opstartet et strategisk samarbejde mellem Region Midtjylland, Væksthus Midtjylland og Danmarks Eksportråd. Dermed får regionen mulighed for at tilbyde virksomheder erhvervsfremme, der både dækker lokalt, regionalt og internationalt.

Fokus er på at udnytte synergien i den viden, der ligger hos Danmarks Eksportråd, om international markedsføring og strategi samt den viden om de lokale virksomheder og deres behov og ønsker, der er hos Væksthus Midtjylland og de lokale erhvervsservicecentre. Konkret bliver en konsulent fra Danmarks Eksportråd fysisk placeret i Væksthus Midtjylland.

Med dette initiativ er det målet, at:

- **Midtjyske virksomheder** får bedre service og en enkel, lokal og mere direkte adgang til Danmarks Eksportråds globale netværk af rådgivere, ydelser og tilskudsordninger.
- **Væksthusets** kompetencer inden for eksportfremme og internationalisering styrkes, så de bedre kan vejlede iværksættere og eksisterende virksomheder med vækstambitioner om muligheder for internationalisering og eksportfremme.
- **Region Midtjylland** med dette og de øvrige samarbejdsflader med Danmarks Eksportråd får et bidrag til at opfylde internationaliseringsmålsætningen i regionens erhvervsudviklingsstrategi. Der skabes forbindelse mellem Region Midtjyllands internationale strategiske samarbejdsregioner og kontorer i udlandet.
- **Danmarks Eksportråd** får en eksportrådgiver placeret i Region Midtjylland og derved opnår endnu bedre kendskab og kontakt til virksomhederne i regionen.

Effekten skulle gerne være at hjælpe virksomhederne til bedre og eller internationalisering af aktiviteter såsom outsourcing, rekruttering af medarbejdere eller adgang til viden, netværk og finansiering. Bl.a. viser en opgørelse af de iværksættere, der er blevet vejledt hos de lokale erhvervsservicecentre, at 15 pct. forventer at være aktive på det internationale marked 3 år efter, at virksomheden er etableret.

3.4 Europe Enterprise Network

Enterprise Europe Network er etableret af EU-kommissionen og består af 500 kontorer fordelt på 90 regioner i 40 lande. Netværket er EU-kommissionens officielle netværk til information og rådgivning af virksomheder.

Netværket er i Danmark organiseret omkring Erhvervsrådet Herning og Ikast-Brande, Håndværksrådet International i Viborg og Agro Business Park i Foulum. Der er indgået samarbejder med Væksthus Midtjylland og det midtjyske Bruxelleskontor.

Netværket har aktiviteter inden for tre hovedområder: Det indre marked og internationalisering, Innovation og teknologi samt Forskning.

Der er tale om aktiviteter, hvor Enterprise Europe Network er virksomhedernes første kontakt inden de videresendes i systemet. Det sker bl.a. gennem at tilbyde "first stop shop" informationsservice for hvert af de tre hovedområder. Aktiviteterne omfatter desuden andre informationsaktiviteter, etablering af konkrete samarbejder på tværs af grænserne, overførsel af viden og teknologi,

kompetenceopbygning i virksomheder, deltagelse i kontraktbørser og klyngesamarbejder.

Enterprise Europe Network giver mulighed for at imødekomme og udnytte flere af de muligheder og udfordringer, som globaliseringen medfører. Det kan være i form af at:

- Hjælpe iværksættervirksomheder samt andre små og mellemstore virksomheder til at blive globale spillere på det indre marked.
- Øge hjemtagelsen af den viden, der produceres uden for Danmarks grænser.

3.5 Interreg projekter

Interreg projekter kan søges gennem EU's strukturfondsmidler til transnationale, interregionale og grænseoverskridende programmer, også kendt som mål 3. Region Midtjylland er omfattet af fire Interreg programmer, der giver mulighed for at imødekomme og udnytte flere af de muligheder og udfordringer, som globaliseringen medfører. Det kan være i form af at:

- Understøtte og afhjælpe behovet for specialiseret arbejdskraft.
- Hjælpe virksomhederne i deres innovationsprocesser ved hjemtagelse af viden gennem samarbejder med offentlige institutioner, lette overførslen af teknologi samt generere og udnytte ny viden.
- Hjemtage viden gennem et internationalt samarbejde.

I tabel 3.1 opsummeres de fire Interreg projekter, som Region Midtjylland deltager i. Tabellen angiver, hvilke geografisk områder det enkelte Interreg program dækker, hvad deres formål er, og hvilke aktiviteter der igangsættes for at nå disse mål.

Tabel 3.1 Interreg projekter

Program	Geografiske områder	Formål	Typer af fælles projekter
Øresund Kattegat Skagerrak-programmet	Øresundsregionen og regioner i Sverige, Danmark og Norge med forbindelse til Kattegat og Skagerrak.	• Fremme en holdbar økonomisk vækst i regionerne. • Binde Kattegat og Skagerrak regionen sammen. • Øge hverdags-integrationen på tværs af regionen.	• Forskning og udvikling. • Iværksætteri • Samarbejde og videnoverførsel mellem virksomheder og institutioner. • Bæredygtighed i miljø, transport og infrastruktur. • IKT-nettet. • Samarbejde mellem kultur og turisme.
Interreg IV B Nordsø-programmet	Regioner i de 7 lande rundt om Nordsøen.	• Øge innovations-kapaciteten. • Fremme bæredygtig udvikling af miljø. • Forbedre infrastrukturen i hele Nordsø-regionen. • Fremme udviklingen af et bæredygtigt og konkurrencedygtigt samfund	• Styrkepositioner i regionen inden for innovation. • Nye løsninger i infrastruktur.
Interreg IVB Østersø Programmet	Dækker regioner i 11 lande med forbindelse til Østersøen.	• Fremme innovation. • Øge regionens interne og eksterne tilgængelighed. • Varetage Østersøens fælles ressourcer. • Skabe attraktive og konkurrencedygtige byer og regioner.	• Udnyttelse og overførsel af teknologi. • Generering og udnyttelse af ny viden. • Adgang til regionen ved at styrke transportsektor og bruge IKT. • Byer som økonomiske motorer til vækst.
Interreg IVC "Regions for Economic Change"	Regioner i hele EU.	• Fremme innovation og videnøkonomien. • Fokuserer på miljøbeskyttelse og forebyggelse.	• Ingen konkrete aktiviteter.

3.6 Pulje for støtte til tiltrækning af større sportsbegivenheder

Puljen skal støtte tiltrækning af større sportsarrangementer og events. Formålet er at skabe synlighed og profilering af Region Midtjylland både regionalt, nationalt og internationalt. Puljen har særligt fokus på sportsarrangementer, der kan øge regionens attraktionsværdi og mulighederne inden for oplevelsesøkonomien.

Puljen giver mulighed for at gøre Region Midtjylland synlig og markedsføre regionen internationalt.

3.7 Modtagelse og fastholdelse af udenlandsk arbejdskraft

Initiativet er en del af JOB-midt programmet og sigter mod at lette virksomhedernes modtagelse og integration af udenlandsk arbejdskraft – herunder at understøtte den offentlige modtagelse og integration af den udenlandske arbejdskraft i lokalsamfundet. Initiativet spiller dermed sammen med Jobplan 2008, hvor Regeringen lægger op til en øget indsats i forhold til international rekruttering. Initiativet vil desuden sigte særligt mod at støtte små og mellemstore virksomheder i deres rekruttering.

Initiativet forventes varetaget af et netværk af lokale aktører bestående af lokale erhvervs-, beskæftigelses- og integrationspolitiske aktører i samarbejde med erhvervsaktører, myndigheder, arbejdsmarkedets parter, private organisationer m.fl. Der kan dog være en variation fra et lokalområde til et andet. Det ligger fast, at et regionalt sekretariat står for den overordnede administration og koordinering.

Effekten af initiativet er at understøtte og afhjælpe det manglende udbud af arbejdskraft, som virksomhederne og offentlige organisationer i Region Midtjylland oplever både her og nu, men som også bliver et problem på sigt, hvor den demografiske ændring i befolkningen i Region Midtjylland vil mindske arbejdsstyrken.

Initiativet giver mulighed for at imødekomme og udnytte flere af de muligheder og udfordringer, som globaliseringen medfører. Det kan være i form af at:

- Hjemtage den viden, som den udenlandske arbejdskraft vil bringe med sig.
- Afhjælpe det generelle behov for specialiseret arbejdskraft på arbejdsmarkedet i Region Midtjylland.

3.8 Fastholdelse af udenlandske studerende

Antallet af udenlandske studerende er steget med mere end 25 pct. på uddannelsesinstitutionerne i Region Midtjylland over en treårig periode, jf. Cirius mobilitetsstatistik. Mange af disse udenlandske studerende ønsker efterfølgende ansættelse i Danmark og Region Midtjylland. Hvis det bliver muligt at fastholde de

udenlandske studerende, kan det bidrage til at udvide arbejdsstyrken i Region Midtjylland. I JOB-midt programmet er der et særligt initiativ omkring fastholdelse af udenlandske studerende, der bidrager til at:

- Udenlandske studerende får tilbudt praktikplads, projektarbejde eller studierelevant arbejde under studierne.
- Understøtte de udenlandske studerendes muligheder for ansættelse efter endt studie.

Det sker bl.a. gennem virksomhedsopsøgende arbejde, karrieremesser, etablering af mødefora, temadage og temamøder.

Initiativet giver mulighed for at imødekomme og udnytte flere af de muligheder og udfordringer, som globaliseringen medfører. Det kan være i form af at:

- Hjemtage den viden, som den udenlandske arbejdskraft vil bringe med sig.
- Afhjælpe det generelle behov for specialiseret arbejdskraft på arbejdsmarkedet i Region Midtjylland.

Internationalt Community

En måde at fastholde udenlandske studerende og udenlandsk arbejdskraft er gennem oprettelse af et "International Community". Konkret er der taget initiativ til et sådant i Århus Kommune, som i samarbejde med Aarhus Universitet vil udvikle Århus til en, både faktisk og imagemæssigt, attraktiv by for udenlandske medarbejdere.

Konkrete aktiviteter forbundet med International Community vil være at introducere muligheder (aktiviteter, klubber/foreninger, jobs, kontakter etc.) for udenlandske medarbejdere og deres familier i form af intro-møder, velkomstpakker, mentorkorps og personlig dialog. Desuden vil man skabe sociale netværk og tilhørsforhold for internationale medarbejdere og deres familier.

Initiativet giver mulighed for at imødekomme og udnytte flere af de muligheder og udfordringer, som globaliseringen medfører. Det kan være i form af at:

- Hjemtage den viden, som den udenlandske arbejdskraft vil bringe med sig.
- Afhjælpe det generelle behov for specialiseret arbejdskraft på arbejdsmarkedet i Region Midtjylland.

3.9 Vestsjællandsk Investeringsfremme

Projektet Vestsjællandsk Investeringsfremme er et samarbejde mellem Region Midtjylland, Region Nordjylland og Region Syddanmark samt Danmarks Eksportråd/Invest in Denmark. Vestsjællandsk Investeringsfremme består af 7 projektledere placeret i vestsjællandske udviklingsmiljøer samt en netværkskoordinator placeret hos Invest in Denmark. Endvidere er der 3 internationale markedscoordinatorer placeret i henholdsvis USA, Asien og Europa, som har særligt fokus på vestsjællandske kompetencer.

Fokus er på at lette adgangen for internationale virksomheder og investorer med henblik på at tiltrække udenlandsk risikovillig kapital, viden og kompetencer.

Målsætning omkring fastholdelse af arbejdspladser.

Målet for 2008 har således været etablering/fastholdelse af 250 arbejdspladser i Vestdanmark. Evalueringen i Invest in Denmark viser, at der er etableret/fastholdt 588 arbejdspladser.

Initiativet giver mulighed for at imødekomme og udnytte flere af de muligheder og udfordringer, som globaliseringen medfører. Det kan være i form af at:

- Hjemtage den viden, som den udenlandske arbejdskraft vil bringe med sig.
- Afhjælpe det generelle behov for specialiseret arbejdskraft på arbejdsmarkedet i Region Midtjylland.

3.10 Oversigt over igangsatte initiativer

Dette afsnit har til formål at skabe et overblik over gennemgangen af udfordringer og potentialer for internationalisering i Region Midtjylland, som blev præsenteret i kapitel 2, og sammenholde det med de nuværende aktiviteter. Nedenstående tabel giver et overblik over sammenhængen mellem potentialer og udfordringer på den ene side og allerede igangsatte initiativer på den anden side.

Tabellen inddeler de igangsatte initiativer i 5 forskellige grupper:

1. **MMV bliver globale spillere.** De mindre og mellemstore virksomheder skal blive globale spillere, da globaliseringen er et vilkår, der ikke kan undgås. Det er en udfordring for især MMV'er at modstå de udfordringer, som globaliseringen medfører. Desuden har de vanskeligt ved at udnytte de muligheder, som samme globalisering også medfører. Større virksomheder har flere muligheder for at imødekomme og udnytte globaliseringen. Derfor er det vigtigt, at der er initiativer, der understøtter MMV'ers internationalisering. Tabel 3.2 viser, at der er igangsat en del initiativer, der har fokus på at understøtte MMV'ernes internationalisering, f.eks. samarbejdet mellem Væksthus Midtjylland og Danmarks Eksportråd.
2. **Specialiserede virksomheder og outsourcing.** En af mulighederne i globaliseringen ligger for virksomheder i at indgå i internationale værdikæder. Dermed kan den enkelte virksomhed øge sin specialisering inden for et særligt område og løfte sig op i værdikæden. Specialiseringen kan bl.a. ske gennem at outsource aktiviteter. Der er initiativer, der har fokus på virksomhedernes specialisering samt internationale samarbejdsregioner.
3. **Behov for specialiseret arbejdskraft.** En anden mulighed for at øge værdien af virksomhedernes produktivitet er ansættelsen af specialiseret arbejdskraft. Specialiseret arbejdskraft med de rette kompetencer øger produktiviteten per ansat i virksomheden, hvilket vil øge den samlede produktivitet, og det vil kunne ses på virksomhedernes bundlinje. Det er ikke altid muligt at finde den rette arbejdskraft i Danmark. Flere initiativer er igangsat for at hjælpe virksomhederne med at kunne rekruttere og fastholde international arbejdskraft, f.eks. International Community.

4. **Hjemtagning af viden.** Danmark konkurrerer i stigende grad på viden og ny teknologi frem for på pris og lave omkostninger. Den accelererende teknologiudvikling og den stigende globale konkurrence betyder, at danske virksomheder er nødt til at forske, udvikle og innovere for at følge med. Det er ikke økonomisk optimalt for virksomhederne selv at investere sig til al den nødvendige viden. Det er mere økonomisk rentabelt at kombinere egen forskning, udvikling og innovation med viden fra andre. Der er igangsat mange aktiviteter med fokus på hjemtagning af viden, som går på tværs af initiativer, der fokuserer på både arbejdsmarkedet, erhvervslivet og interregionale relationer. Det afspejler, at hjemtagning af viden bør ske på flere forskellige niveauer. Det kan ske gennem formaliserede samarbejder mellem forskellige regioners virksomheder og videninstitutioner, gennem ansættelser af udenlandske højtuddannede, ved at fastholde udenlandske studerende og skabe rammer, der faciliterer mødet mellem virksomheder og videninstitutioner. Yderligere viser tabel 3.2, at der er igangsat en række aktiviteter, der adresserer behovet for specialiseret arbejdskraft.
5. **Sourcing og branding.** Mange regioner og lande har fokus på de muligheder og udfordringer, som globaliseringen giver. Derfor er der en hård konkurrence mellem regionerne i forhold til at tilbyde de mest attraktive rammer for adgang til specialiseret arbejdskraft, viden og videndeling eller betingelser for MMV'er. Derfor er det vigtigt også at have fokus på synlighed og branding af regioner. Det handler om at vise omverdenen, at Region Midtjylland er attraktiv at bosætte sig i for den specialiserede udenlandske arbejdskraft, f.eks. gennem et godt modtageapparat for udenlandske ansatte, jf. tabel 3.2. Eller at der i Region Midtjylland er fokus på at understøtte videnintensivt samarbejde mellem virksomheder og offentlige videninstitutioner, som bl.a. initiativet internationale samarbejdsregioner er med til at understøtte.

Tabel 3.2 Overblik over indsatser og fokusområder

	MMV bliver globale spillere (Globalisering som et vilkår)	Specialiserede virksomheder og outsourcing	Behov for specialiseret arbejdskraft	Hjemtagning af viden	Synlighed og branding
Internationale samarbejds-regioner	X	X	X	X	X
Midtjyllands EU-kontor				X	X
Danmarks Eksportråd (Væksthus Midtjylland)	X				
Europe Enterprise Network	X			X	
Interreg programmer			X	X	
Store sportsbegivenheder					X
Modtageapparat for udenlandske ansatte			X	X	X
Fastholde udenlandske studerende			X	X	
Int. Community			X	X	
Vestdansk Investeringsfremme			X	X	

Kilde: DAMVAD 2009

4 Virksomhedernes globaliserings- og internationaliseringsparathed

Region Midtjylland har fået foretaget en analyse af virksomhedernes internationalisering og globaliseringsparathed i regionen. Formålet med undersøgelsen er bl.a. at analysere mulighederne for internationalisering af virksomhederne i Region Midtjylland.

Analysen bygger på en survey af 775 virksomheder med en overrepræsentation af eksporterende og importerende virksomheder, der har mere end 10 ansatte, og dækker som udgangspunkt alle brancher i det private erhvervsliv.

Hovedresultaterne fra undersøgelsen viser, at:

- Virksomhederne i første omgang definerer sig selv som værende internationale ved at have et salg til udlandet. Virksomhedernes salg til udlandet er dermed første skridt mod at blive internationale.
- Adgang til viden og viden i produkter er central for de internationale virksomheder. Det understøttes bl.a. af, at omkring en tredjedel af de adspurgte har samarbejde med videninstitutioner, og at virksomhederne i høj grad satser på viden i deres produkter og services.
- Viden og rådgivning om internationaliseringsprocessen sker i høj grad gennem virksomhedernes netværk, men en del virksomheder benytter også den offentlige erhvervsservice (Danmarks Eksportråd, den kommunale og regionale erhvervsservice) som kilder til viden, service og rådgivning om internationalisering og globalisering.
- De adspurgte virksomheder ser internationalisering og globalisering som en mulighed for at imødekomme den nuværende økonomiske krise. Det er med til at understrege vigtigheden af et fortsat fokus på virksomhedernes internationalisering og globalisering.
- Barriererne for virksomhedernes globalisering er hovedsageligt strukturelle forhold, der kan påvirkes nationalt, eller mere kulturelle udfordringer.

4.1 Virksomhedernes internationale adfærd

Undersøgelsen viser, at langt de fleste virksomheder opfatter sig selv som internationale som følge af, at de har eksport. Det betyder, at virksomhedernes internationalisering starter allerede ved det første salg til udlandet. Omvendt viser resultaterne også, at der er færre virksomheder, der er meget internationale og søger at udnytte de muligheder, som globaliseringen giver. Hvor godt 50 pct. af virksomhederne er internationale i nogen grad, så er omkring 20 pct. af

virksomhederne internationale, hvor de udnytter muligheder for arbejdsdeling, videndeling og tilpasser deres strategi gennem deres internationale engagement.

Globaliseringen giver en række udfordringer og muligheder for virksomhederne. Det øger den konkurrencesituation, som virksomhederne oplever i forhold til at afsætte produkter, men også i forhold til at rekruttere kompetent arbejdskraft. Globaliseringen giver dog også muligheder i form af adgang til nye markeder og viden samt mulighed for at tiltrække medarbejdere med de rette kompetencer.

Derfor bør der være fokus på at få flere virksomheder i Region Midtjylland til at agere som internationale virksomheder og udvise en mere international adfærd. Det handler med andre ord om at få flere virksomheder til at tænke internationalt. De virksomheder, der allerede er internationale gennem deres eksportaktivitet, skal blive mere internationale ved at indgå i internationale værdikæder, have internationalt vidensamarbejde og rekruttere veluddannet arbejdskraft fra udlandet.

I undersøgelsen angiver 70 pct. af virksomhederne, at finanskrisen påvirker deres daglige drift. Påvirkningen sker gennem en nedsat vækst i omsætningen, gennem mindre efterspørgsel og gennem manglende låne- og kreditmuligheder. Vejen ud af finanskrisen kan gå gennem en internationalisering og globalisering af virksomheden. Det angiver virksomhederne som en mulighed, og derfor er det meget vigtigt, at der er fortsat fokus på internationalisering.

4.2 Omstilling til videnintensiv produktion og adgang til viden

Resultaterne peger på, at der fortsat skal fokuseres på viden i produkter og adgang til viden for internationale og globaliseringsparate virksomheder i Region Midtjylland. Viden i produkterne kommer gennem innovation og produktudvikling, mens adgangen til viden sker gennem vidensamarbejder og hjemtagning af viden i internationale samarbejder, men også gennem adgangen til højt kvalificeret arbejdskraft både nationalt og internationalt. Med viden i produkter og adgang til viden får virksomhederne mulighed for at producere unikke produkter, men også i mulighed for øget fleksibilitet og omstillingsparathed.

Virksomhederne har mulighed for bedre at udnytte de muligheder, som globaliseringen giver. Muligheden ligger ifølge virksomhederne selv i form af en omstilling til en mere videnintensiv produktion og bedre adgang til viden.

Konkret peger virksomhederne i undersøgelsen på, at de internationale udviklingsmuligheder ligger i:

- Unikke produkter
- Fleksibilitet og omstillingsparathed
- Innovation og produktudvikling
- Adgang til kvalificeret arbejdskraft

For mange af de videns- og teknologibaserede virksomheder i Region Midtjylland er adgang til viden og teknologi internationalt helt central for deres konkurrencekraft. Virksomhederne kan ikke selv producere al den viden, de har

brug for. Derfor må mange virksomheder søge til udlandet for at hente viden, fordi denne viden hverken findes hos regionens videninstitutioner eller andre steder i Danmark. Det er helt afgørende, at der i regionen er optimale rammer for virksomhedernes adgang til international viden.

4.3 Virksomhedernes adgang og kanaler til internationalisering

Virksomhedernes adgang og kanaler til internationalisering og globalisering omhandler virksomhedernes viden og rådgivning om internationalisering og globalisering. Resultaterne viser, at det offentlige spiller en vigtig rolle for virksomhedernes internationalisering og globaliseringsparathed. De offentlige tilbud om rådgivning og viden om nye markeder benyttes af en del virksomheder, hvorfor der fortsat bør fokuseres på offentlige tilbud om rådgivning, vejledning og viden om internationalisering og globalisering.

Virksomhederne har ikke alene mulighed for at løfte internationaliseringsprocessen. Undersøgelsen af virksomhedernes internationaliserings- og globaliseringsparathed viser, at selvom 43 pct. af virksomhederne indhenter viden om nye markeder gennem deres eget netværk, så angiver 26 pct., at de benytter officielle og offentlige kanaler såsom ambassader, Danmarks Eksportråd og lignende.

Viden og rådgivning om internationalisering og globalisering henter virksomhederne fra en bredere vifte af kilder. Således benytter omkring 50 pct. af virksomheder deres eget virksomhedsnetværk i forbindelse med viden og rådgivning. Tilsvarende benytter 20 pct. den offentlige erhvervsservice i form af Danmarks Eksportråd, den kommunale og regionale erhvervsservice.

5 anbefalinger

5.1 Behovet for offentlige initiativer

Globaliseringen giver både potentialer og udfordringer, og hvad enten der er tale om potentialer eller udfordringer, spiller det offentlige en central rolle i forhold til at skabe de rette rammer for virksomhedernes muligheder for at imødekomme udfordringer og udnytte potentialer.

Virksomhederne kan ikke selv opstille de rigtige rammer for den bedste udnyttelse af internationalisering. Dertil er langt de fleste virksomheder alt for små, har for få ressourcer, for lidt adgang til relevant information m.v.. Eksempelvis vil det være alt for ressourcekrævende for virksomhederne at have et effektivt modtageapparat for udenlandsk arbejdskraft.

Et andet eksempel er virksomhedernes evne og mulighed for at indhente information om offentlig finansiering til eksempelvis forsknings- og udviklingsprojekter. Der findes en række finansieringsmuligheder og midler, hvis formål kan understøtte virksomhedsrettet internationalt arbejde i Region Midtjylland. Disse midler kan således være med til at understøtte eksisterende og nye aktiviteter, give dem mere volumen og dermed forhåbentlig gøre dem mere effektfulde. Det er imidlertid meget kendetegnende, at virksomhederne ikke i særlig høj grad selv er opmærksomme på disse finansieringspuljer og ikke selv er igangsættere af initiativer, projektbeskrivelser, ansøgninger mv. Også her har det offentlige en klar rolle som formidler og igangsætter.

Ud over de allerede benyttede midler under Interreg-programmerne og EU's strukturfonde generelt, så kunne man forestille sig midler fra ordninger under Rådet for Teknologi og Innovation, Regeringens globaliseringsmidler, midler fra EU's 7. rammeprogram m.fl. Der er således rig mulighed for at udnytte disse midler og derved geare egne. Der ligger altså en mulighed for at få adgang til langt større midler, end Vækstforum selv har indstillingsret til.

Endelig kan Vækstforums megasatsninger benyttes som platform for virksomhedernes internationalisering. F.eks. inden for megasatsningen erhvervs-sundhed, hvor de kommende år byder på udbygning af sygehuset i Skejby og eventuelt et nyt sygehus i den vestlige del af regionen. Det vil styrke mulighederne for større internationalt forskningssamarbejde og videndeling, f.eks. i forbindelse med pandemier som SARS og influenza A.

5.2 Overlappende eller mangel på offentlige initiativer

Analysen i kapitel 3 af indsatser og initiativer, der er igangsat i Region Midtjylland i forhold til virksomhedernes internationalisering, viser, at flere af initiativerne fokuserer på de samme områder og desuden har en vis grad af overlappning i de konkrete aktiviteter. Eksempelvis har mange af initiativerne fokus på hjemtagning af viden og adgang til specialiseret arbejdskraft.

Overlappende initiativer indebærer en risiko for suboptimering af de tilgængelige (begrænsede) ressourcer. Det bør derfor tilstræbes at mindske overlap så meget som muligt under hensyntagen til, at koordinering af ressourcerne kan være så krævende, at overlap kan være vanskelige at eliminere.

Huller eller manglende sammenhæng i indsætserne kan udgøre et større problem. Det reducerer potentielt effekten af den øvrige indsats, hvilket kan have en stærkere negativ virkning på den samlede effekt, end overlap vil medfølge.

Der er flere indsætser, der er overlappende. Derfor kunne det være en fordel at opnå en stærkere koordinering mellem forskellige overlappende initiativer, der har fokus på de samme områder. Eksempelvis kunne der arbejdes mod en koordinering af de indsætser, der har fokus på tiltrækning og fastholdelse af udenlandsk arbejdskraft og udenlandske studerende.

Det er rapportens anbefaling, at der sigtes mod en stærkere koordinering af overlappende initiativer for at udnytte den synergi, der vil ligge heri.

5.3 Konkrete forslag til indsætser og aktiviteter

Herunder opstilles på baggrund af den forudgående analyse en række anbefalinger til indholdet af et virksomhedsrettet internationaliseringsprogram. Anbefalingerne har dermed det fællestræk, at de kredser omkring behovet for flere eller bedre offentlige initiativer i forhold til at forstærke det internationale element hos regionens virksomheder.

1. Øget samarbejde med videninstitutioner og facilitering af videnintensive netværk

Hurtig og sikker adgang til ny viden er for mange virksomheder en afgørende forudsætning for succes på det globale marked. Meget af den viden, der produceres hos danske vidensinstitutioner, kan i endnu højere grad i fremtiden overføres til erhvervslivet, hvis der sættes fokus på oprettelsen af effektive kanaler for overførsel af viden mellem virksomheder og videninstitutioner. Det anbefales, at Region Midtjylland påtager sig en rolle som facilitator for relevante netværk, der kan fremme videndeling blandt virksomheder og videninstitutioner. Anbefalingen spiller godt sammen med de sigtelinjer, der er opstillet i den internationale strategi for Aarhus Universitet.

2. Fortsat stærk fokus på hjemtagning af viden

Viden kan hjemtages på mange måder. Eksempelvis ved at få udenlandske virksomheder til at placere sig i Danmark og Region Midtjylland eller ved at oprette systematiske netværk mellem udenlandske og danske forskere. Endelig kan der gøres en indsats for, at virksomhederne i regionen i højere grad deltager i allerede eksisterende internationale erhvervsnetværk. Det anbefales, at det arbejde, der allerede er igangsat på området, opprioriteres, så der kommer endnu mere fokus på at få den seneste internationale viden forankret hos erhvervslivet i Region Midtjylland. Anbefalingen spiller godt sammen med de sigtelinjer, der er opstillet i den internationale strategi for Aarhus Universitet.

3. Måltrettet Informationsarbejde

Det anbefales, at indsatsen med at informere regionens virksomheder om mulighederne for hjemtagning af viden, deltagelse i netværk, programmer mv. øges. Da der findes en mængde initiativer og ordninger, som alle ønsker at inddrage, er det meget vigtigt at sikre, at informationen til den enkelte virksomhed målrettes, så det ikke opfattes som unødvendig støj, men tværtimod som en hjælp til at blive mere internationale og dermed en mere succesfuld forretning.

4. Øget fokus på udenlandsk arbejdskraft som en ressource

Det anbefales, at Region Midtjylland bygger videre på det allerede inden for JOB-midt programmet igangsatte arbejde om et velfungerende modtagerapparat for udenlandsk arbejdskraft. Der bør særligt fokuseres på serviceydelser inden for sprogundervisning, bolig, job til ægtefælle/samlever og kulturelle forhold. En bedre og mere fokuseret indsats i forhold til herboende udenlandsk arbejdskraft er samtidig et væsentligt indsatsområde, hvis alle ressourcer skal inddrages på arbejdsmarkedet med de erfaringer og den viden som den udenlandske arbejdskraft kan bidrage med. Det samme gælder indsatsen for internationale studerende.

5. Øget rådgivning og vejledning om internationalisering

Generelt anbefales det, at indsatsen med at rådgive og vejlede virksomhederne om internationalisering opprioriteres. Det kræver et samarbejde mellem en række parter som eksempelvis de lokale erhvervsråd, væksthuse, videninstitutioner og andre relevante parter. Væksthus Midtjylland vil som udgangspunkt være et naturligt omdrejningspunkt for dette arbejde og bør påtage sig en samlende og koordinerende rolle i forhold til at udvikle nye koncepter og initiativer rettet mod regionens virksomheder.

6. Bedre udnyttelse af eksisterende ordninger og programmer med fokus på forskning, udvikling og innovation samt vidensamarbejde

Der eksisterer allerede i dag en række relevante ordninger og programmer, som kan anvendes til at finansiere projekter og initiativer, der har til formål at øge virksomhedernes internationalisering. Region Midtjylland bør i højere grad være aktive i forhold til at deltage og søge udviklingsmidler gennem disse ordninger og programmer. Som eksempel kan nævnes EU's 7. Rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling, og EU's strukturfonde.

7. Behov for bedre koordinering mellem igangsatte initiativer

I forhold til at øge regionens internationalisering er der allerede igangsat en lang række initiativer. Det anbefales, at der fokuseres på en bedre koordinering af de mange initiativer, så det sikres, at initiativerne supplerer hinanden på den bedst mulige måde. Eksempelvis virker det oplagt med en tæt koordinering mellem initiativerne vedrørende et modtagerapparat for og fastholdelse af udenlandsk arbejdskraft, fastholdelse af udenlandske studerende og international community. Det

anbefales yderligere, at de igangsatte initiativer så vidt muligt spiller sammen med de midtjyske megasatsninger på områderne energi og miljø, fødevarer og erhvervssundhed.

8. Stærkere samspil med de kommunale initiativer inden for internationalisering

Den stigende globalisering har medført, at en lang række, især større, kommuner har vist stigende interesse for de erhvervsmæssige muligheder, der ligger i et større internationalt engagement. Der er dog et stort behov for koordinering af de mange igangsatte tiltag i kommunerne i Region Midtjylland. En sådan koordinering har til formål dels at sikre videndeling og vidensspredning på tværs af kommunerne. Samtidig vil den koordinerende rolle sikre mod overlap i indsatser og dermed en suboptimering af anvendte ressourcer.

9. Fokus på øget adgang til udenlandske markeder og udenlandske investeringer

Eftersom en række virksomheder i Region Midtjylland producerer meget specialiserede produkter og ydelser, er det – som beskrevet i afsnit 2.2 – afgørende at have adgang til et stort internationalt marked. Det anbefales derfor, at den rådgivning og vejledning, der ydes til opstartsvirksomheder om mulighederne for eksport og tiltrækning af udenlandske investeringer, allerede i virksomhedens opstartsfasen øges. I den forbindelse er det vigtigt at fokusere på samspillet mellem den rådgivning, der ydes fra de lokale erhvervsråd, og rådgivningen fra Væksthus Midtjylland.

5.4 Behov for yderligere viden

De forskellige anbefalinger bør følges op af ny viden. Anbefalingerne lægger op til flere og bedre indsatser og aktiviteter, men for at få en ønsket effekt er der et behov for ny viden. Det følgende giver to eksempler på områder, hvor der er behov for ny viden for at følge op på og omsætte anbefalingerne. Det drejer sig om:

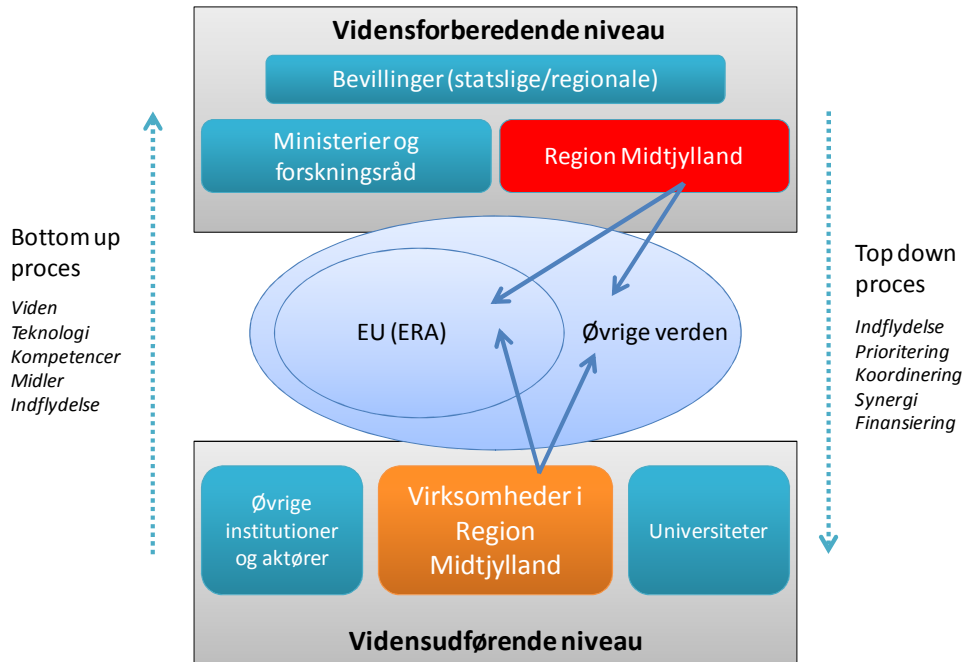
- Anbefalingen omkring et stærkere samspil med de kommunale initiativer inden for internationalisering.
- Anbefalingerne omkring hjemtagning af viden, forskning og udvikling:
 - Øget samarbejde med videninstitutioner og facilitering af videnintensive netværk.
 - Turbo på hjemtagning af viden.
 - Bedre udnyttelse af eksisterende ordninger og programmer med fokus på forskning, udvikling og innovation.

Det første eksempel omhandler anbefalingen om et stærkere samspil mellem de kommunale initiativer inden for internationalisering. Her vil der være et behov for at danne sig et overblik over, hvilke kommunale initiativer der er igangsat, hvilke kommuner der har initiativerne, en tematisering af initiativerne mv. Det vil skabe grundlaget for en begyndende dialog med kommunerne, hvor Region Midtjylland har en koordinerende rolle i forhold til de kommunale initiativer.

Det andet eksempel på behov for øget viden omhandler det øgede fokus på hjemtagning af viden samt forskning, udvikling og innovation. For mange af de videns- og teknologibaserede virksomheder i Region Midtjylland er adgang til viden og teknologi internationalt helt central for deres konkurrencekraft. Virksomhederne kan ikke producere al den viden selv, de har brug for. Derfor må mange virksomheder søge til udlandet for at hente viden, fordi denne viden hverken findes hos regionens videninstitutioner eller andre steder i Danmark.

Det er helt afgørende, at der i regionen er optimale rammer for virksomhedernes adgang til international viden. Men det kræver, at regionen løbende har fokus på at udvikle og styrke disse rammer. Det gælder på det *vidensforberedende niveau*, herunder i regionen, herunder regionens Bruxelles kontor eller på samspillet mellem ministerier og forskningsråd på det nationale niveau. Og det gælder på det *vidensudførende niveau*, herunder de forskningsinstitutioner, f.eks. universiteter, og regionale aktører, herunder Godkendte Teknologiske Serviceinstitutter, professionshøjskoler, der findes i regionen.

Figur 5.1: Aktørerne i internationalisering af forskning og udvikling

Kilde: DAMVAD 2009

Derfor anbefales det, at der sættes fokus på at øge den nuværende viden om regionens virksomheders adgang til international forskning og teknologi ved:

- At danne et overblik over virkemidler regionalt, der har betydning for Region Midtjyllands virksomheders internationalisering af viden, teknologi og forskning. Det vil bl.a. ske på baggrund af desk research vedr. regionens eksisterende indsats, initiativer og virkemidler
- At belyse erhvervslivets internationaliseringsgrad og mønster mht. forskning i Region Midtjylland. Det kan bl.a. gøres gennem et statistisk overblik over virksomhedernes deltagelse i EU forskningsprogrammer på baggrund af eksisterende data. Desuden vil det være relevant med en

gennemgang af deltagelse af internationale aktører i Region Midtjyllands projektbevillinger. Det vil kræve et overblik over samlede bevillinger i regionen inden for innovation og forskning på projektniveau.

- At kortlægge mulighederne for bedre sammenhæng mellem regionens eksisterende indsats og nationale indsats vedr. internationalisering af viden. Og der gennemføres på baggrund heraf en kortlægning af områder, hvor der kan være forbedringspotentialer i forhold til Region Midtjyllands rammer for regionens virksomheders internationalisering af viden.